

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)
และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไล พิพัฒน์มงคลพร

อาจารย์มนัสชา ศรีจินดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เครือวัลย์ ธรรมเสาวภาคย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชณี จรุงศิริวัฒน์

อาจารย์ปิ่นธนา ศุภดล

อาจารย์วิมลลักษณ์ จันทนพิมพ์

อาจารย์ปิยะนันท์ บุญโพธิ์

อาจารย์กิติญาดา พัวพาณิชยกุล

อาจารย์อรนุช กิตติศิริวัฒนกุล

อาจารย์พุทธชาติ ชุมแวงวาปี

อาจารย์ทิพย์ฤทัย ไกรศรีวรรณนะ

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องคำคล้องจอง ให้นักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2/1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม ปีการศึกษา 2554 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้มี 5 แบบคือแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แบบสัมภาษณ์อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียน และแบบทดสอบภาษาไทยเรื่องคำคล้องจอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยการหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การจัดลำดับความถี่ และนำเสนอผลในรูปตารางและบรรยายข้อมูลในรูปความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม โดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นการประชุมร่วมมือการวางแผนการจัดการเรียนรู้ (PLAN) ของคุณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยทุกวันพุธเวลา 16.00 – 18.30 น.ตลอดภาคการศึกษา เริ่มจากการร่วมมือการวางแผนการจัดการเรียนรู้ (PLAN) ในด้านการเลือกวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน การวัด-ประเมินผล ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ในทุกชั่วโมง กระบวนการศึกษาชั้นเรียนในชั้นการสังเกตการสอน (DO) อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างมาร่วมสังเกตกระบวนการคิดของนักเรียน การสะท้อนผลการเรียนร่วมกัน (SEE) โดยที่ประชุมคุณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้รับชมวิดีโอทัศนภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอน และอาจารย์ที่สังเกตการสอนร่วมสะท้อนผลการเรียนก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่คุณาจารย์อย่างแท้จริง และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) ขั้นตอนที่ 1 ฟังแล้วคิด มีกิจกรรมฟังให้ดี คิดให้ดัง ฝึกนักเรียนให้ฟังและสะท้อนความคิด นักเรียนมีโอกาสพูดแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 100 และมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 6.08 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตระหนักและสร้างจิตสำนึก เป็นกิจกรรมให้เกิดจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการและกิจกรรมหลากหลายที่กระตุ้นให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และมีเป้าหมายเพื่อปูพื้นฐานให้ลึกซึ้งและให้เกิดสำนึกในสิ่งที่เรียน รวมถึงการทบทวนความรู้ด้วยตนเอง และการจดบันทึกความคิดเห็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในท้ายของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นทำให้รู้จักคำคล้องจองและได้ฝึกอ่านคำคล้องจอง มีความถี่รวมสูงสุดเท่ากับ 47 คิดเป็นลำดับที่ 1 นักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองมีก็พยางค์บ้าง มีความถี่รองลงมาเท่ากับ 44 คิดเป็นลำดับที่ 2 และนักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองเป็นคำที่มีความไพเราะ มีความถี่เท่ากับ 37 ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง คำคล้องจอง พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 9.41 คิดเป็นร้อยละ 94.10 สูงกว่าผลการทดสอบก่อนได้รับการเรียนการสอน และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อ 2

คำสำคัญ

การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study), แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education)

คำนำ

ครูอาจารย์เป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการจัดเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการ และ ประสบการณ์ ตลอดเป็นผู้มีความเสียสละ ดูแลเอาใจใส่ สั่งสอนอบรมให้นักเรียนได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองในอนาคต รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ด้วยบทบาทสำคัญของครู คือ การสอนที่ทำให้สังคมมีพลเมืองที่มีความพร้อมพอที่จะเป็นกำลังสำคัญทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีบทบาทมากในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติ จึงมีภาระหน้าที่ช่วยในการขับเคลื่อนงานหลัก 3 ประการคือ 1) สร้างพลเมืองดีของประเทศ โดยการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีตามที่ประเทศชาติต้องการ 2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสนองตอบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 3) สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง เกิดการดำรงรักษาความเป็นชาติไว้อย่างมั่นคงยาวนาน จากบทบาทดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงกำหนดแนวทางในการดำเนินงานกำกับดูแลรักษาและพัฒนา วิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพทางการศึกษา กำหนดให้วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุม การกำหนดดังกล่าวเป็นหลักประกันและคุ้มครองให้ผู้รับบริการทางการศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งเป็นการพัฒนา และยกระดับมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548)

จากการศึกษาพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ที่กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้าน ประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตน และจากการตระหนักในความสำคัญของการปฏิบัติตนให้มีมาตรฐานตามที่คุรุสภา กำหนด ผู้วิจัยจึงสนใจนำการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) มาใช้เพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นครูผู้สอนภาษาไทยให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า หากนำการศึกษาชั้นเรียนมาใช้จะสามารถส่งเสริมการบรรลุเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา พ.ศ.2537ต่างๆ เช่น มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา จากมาตรฐานที่ได้นำเสนอ ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าการนำการศึกษาชั้นเรียนมาใช้จะมีคุณประโยชน์ทางการศึกษาและก่อให้เกิดความสำเร็จทั้งในแง่ตัวครูและนักเรียน การศึกษาชั้นเรียนเป็นแนวทาง (Approach) หรือ วิธีการ (Method) หนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู การเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยวิธีนี้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (2552) ได้วิจัยเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อ

พัฒนาครูและนักเรียนพบว่า การใช้การศึกษาชั้นเรียนในการพัฒนาวิชาชีพครูมีผลทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง และเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีต่อนักเรียน มีผลทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดกระบวนการคิดในขณะที่เรียนภาษาไทย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย การศึกษาชั้นเรียนคือนวัตกรรมในการพัฒนาวิชาชีพที่กระทำโดยครูในโรงเรียนเอง โดยครูดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อย 4 กิจกรรม คือ พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และสังเกตการจัดการเรียนรู้ สะท้อนผลชั้นเรียน และช่วยกันสรุปผลการเรียนรู้ของตนเอง (นฤมล อินทร์ประสิทธิ์, 2552) ซึ่งในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีความสนใจในการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้จัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่คณะครูในโรงเรียนจะร่วมกันพิจารณาตามกระบวนการการศึกษาชั้นเรียน

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) คือหนึ่งในวิธีการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะพิเศษ คือ มุ่งไปที่การพัฒนาชีวิตโดยการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก จากรากฐานของการปฏิบัติและฝึกฝนจริง จิตตปัญญาจึงเป็นการศึกษาเพื่อทางรอด เป้าหมายที่แท้ของการศึกษา คือ การเปลี่ยนผู้เรียนจากผู้ไม่รู้สู่ผู้รู้ และเห็นได้จากการมีวิถิตัด จิตสำนึก ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตอนที่ยังไม่รู้และเกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) จึงเกิดขึ้นเพื่อผ่าทางตันให้กับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2552 และ ปตท., 2552) เนื่องจากเป้าหมายของจิตตปัญญาศึกษา คือการทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของทุกสรรพสิ่งในโลกเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การกระทำใดของเราอย่างหนึ่งอย่างใดจะส่งผลต่อผู้อื่น หรือสิ่งอื่นไม่มากก็น้อย กิจกรรมต่างๆของจิตตปัญญาศึกษาจึงสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองและพลโลก จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่บ่มเพาะความเปิดกว้างอ่อนน้อมถ่อมตน เปิดรับต่อความหลากหลาย ผ่านประสบการณ์ตรงอย่างกล้าเผชิญและละวางตัวตน การใช้ชีวิตอยู่กับปัจจุบันขณะอย่างมีสติสัมปชัญญะ และน้อมนำเอาประสบการณ์มาสู่ใจอย่างใคร่ครวญ ซึ่งเป็นรากฐานของความรู้ที่แท้จริง นำไปสู่การตระหนักเห็นและละวางการยึดติดอัตตาตัวตน

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีกิจกรรมหลักในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และปรัชญาของจิตตปัญญาศึกษา 2 ประการคือ หลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา (humanistic value) และกระบวนทัศน์องค์รวม (holistic paradigm) และหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา “หลักจิตตปัญญาศึกษา 7” หรือเรียกในชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า 7C's ได้แก่ (1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) (2) หลักความรักความเมตตา (Compassion) (3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection) (4) หลักการเผชิญหน้า (Confronting) (5) หลักความต่อเนื่อง (Continuity) (6) หลักความมุ่งมั่น (Commitment) (7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) นำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตอย่างต่อเนื่อง

ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานคือ กระบวนการเรียนรู้แบบ DLCM ได้แก่ (1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening – DL) (2) การน้อมนำสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation – C) (3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation – M) โดยบูรณาการกับหลักสูตรและหลักการสอน เกิดเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา (สุดใจ บุญอารีย์, 2553)

จากการค้นคว้าการจัดการกระบวนการเพื่อพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา ผู้วิจัยสนใจในขั้นตอนในงานของทิพย์สุดา ปรีดาพันธ์, 2554 ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมพร้อมในการเรียน (check in) 2) การพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ (dialogue conversation) 3) การสะท้อนความคิด (reflection) 4) การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง (check out) และ 5) จดบันทึก (journaling) โดยผู้วิจัยได้ปรับเป็น 2 ขั้นตอนเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมระดับวัยประถมศึกษาปีที่ 2 แต่คงแนวทางจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ภายในตนเองทั้งด้านความคิด ความรู้สึกผ่านกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู มีการสะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียนต่อครู เรียนรู้ความเข้าใจ ความรักและความเมตตาของครูศิษย์ เคารพความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนเกิดความเข้าใจในตัวตนมากขึ้น

จากแนวคิดของการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา (Contemplative Education) ศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาผลของการใช้การศึกษาชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู และพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะสอดคล้องตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2/1 จำนวน 37 คน และคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 11 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้มี 5 แบบคือ

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

2.2 แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

2.3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิด

จิตตปัญญาศึกษา

2.4 แบบสัมภาษณ์อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียน

2.5 แบบทดสอบภาษาไทยเรื่องคำคล้องจอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือต่างๆดังนี้ การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกวิดีโอ การรวบรวมเอกสาร การใช้แบบสอบถาม การใช้แบบทดสอบ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการการใช้การศึกษาชั้นเรียน มีดังนี้

3.1 ดำเนินการประชุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ทุกวันพุธเวลา 16.00–18.30 น.

บันทึกรายละเอียดต่างๆที่มีผู้เสนอแนะ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องคำคล้องจอง ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีการบันทึกวิดีโอ และเขียนบันทึกสะท้อนผลหลังการสอนโดยละเอียด

3.3 อาจารย์ผู้สังเกตการสอนบันทึกข้อมูลลงในแบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

3.4 บันทึกรายละเอียดพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน และบันทึกความคิดเห็นต่างๆของคณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากการประชุม

3.5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และบันทึกการความคิดเห็นต่างๆของคณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจากการประชุม เกี่ยวกับการใช้การศึกษาชั้นเรียน และจากการสัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์แบบทดสอบก่อน – หลังการเรียนรู้ภาษาไทย, คะแนนจากกิจกรรมฟังให้ตี คิดให้ดัง, กิจกรรมกลุ่ม, ใบงานและการบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ เรื่องคำคล้องจอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยมัธยิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการจัดลำดับความถี่ นำเสนอผลในรูปตารางและบรรยายข้อมูลในรูปความเรียง

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ผลการใช้การศึกษาชั้นเรียนและผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผลและบรรยายในรูปความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา (Contemplative Education) สรุปผล ดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม โดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา

กระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เป็นการร่วมมือการวางแผนการจัดการเรียนรู้ (PLAN) คณะครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจัดประชุมทุกวันพุธเวลา 16.00 – 18.30 น.ตลอดภาคการศึกษา เริ่มจากการร่วมมือการวางแผน (PLAN) ในด้านการเลือกวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน การวัด-ประเมินผล ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ในทุกชั่วโมง การสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน (DO) อาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆมาร่วมสังเกตการสอน โดยมีจุดประสงค์ของการสังเกตในชั้นเรียน คือ การสังเกตกระบวนการคิดของนักเรียน การสะท้อนผลการเรียนร่วมกัน (SEE) โดยคณะครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้รับชมวิดีโอกระบวนการจัดการเรียนการสอนและอาจารย์ผู้สังเกตการสอนร่วมกันสะท้อนผลการเรียน การสะท้อนผลก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่คณะอย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนฟังแล้วคิด เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมในการเรียน (check in), การพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ (dialogue conversation) มีกิจกรรมฟังให้ดี คิดให้ดัง ฝึกนักเรียนให้ฟัง และการสะท้อนความคิด (reflection) ด้วยการพูด นักเรียนมีโอกาสพูดคิดเป็นร้อยละ 100 และมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 6.08 และขั้นตอนที่ 2 ขั้นตระหนักและสร้างจิตสำนึก เป็นกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการและกิจกรรมหลากหลายที่กระตุ้นให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง (check out) และการจดบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ (journaling) ความคิดเห็นที่นักเรียนได้เรียนรู้ในท้ายของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นว่าการรู้จักคำคล้องจองและได้ฝึกอ่านคำคล้องจอง มีความถี่รวมสูงสุดเท่ากับ 47 คิดเป็นลำดับที่ 1 นักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองมีที่พยางค์บ้าง มีความถี่รองลงมาเท่ากับ 44 คิดเป็นลำดับที่ 2 และนักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองเป็นคำที่มีความไพเราะ มีความถี่เท่ากับ 37 ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องคำคล้องจอง พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 9.41 คิดเป็นร้อยละ 94.10 สูงกว่าผลการทดสอบก่อนได้รับการเรียนการสอน และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อ 2

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative

Education) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่องคำคล้องจอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยนำประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์มาอภิปรายผลดังนี้

1. พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม

1.1 การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ของคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เริ่มจากการกำหนดปัญหา (Defining the Problem) ในชั้นเรียนของอาจารย์ผู้วิจัย เพื่อเน้นกระบวนการแก้ปัญหา พร้อมแนวทางแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะผู้เรียน สภาพแวดล้อมในชั้นเรียน เทคนิคการสอน วิธีสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (จิราพร พรายมณี, 2550) ทำอย่างไรให้นักเรียนเรียนเรื่องคำคล้องจองได้ดี เพราะจากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยพบว่าเรื่องคำคล้องจองเป็นเรื่องที่เรียนรู้อยากสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จะพัฒนาความเข้าใจของนักเรียนในเรื่องดังกล่าวอย่างไร จากคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ได้ร่วมกันหาวิธีสอนใหม่ๆ และมีมติร่วมกันศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผู้วิจัยเห็นแนวทางวิธีสอนนี้เหมาะสมกับเนื้อหาเรื่องคำคล้องจองได้ จึงนำเสนอที่ประชุมเพื่อวางแผนบทเรียน (Planning the lesson) คณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เริ่มประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป้าหมายของการวางแผนจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระหว่างผู้เรียน

การร่วมมือการวางแผนการจัดการเรียนรู้ (PLAN) ในการประชุมร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ ได้มีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ในวันพุธของทุกสัปดาห์ ผู้เชี่ยวชาญที่เชิญเข้าร่วมการวางแผนได้เสนอข้อคิด ว่าทำอย่างไรที่จะให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสพูดและได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และควรให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ในแต่ละชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมกิจกรรมฟังให้คิด ให้ตั้ง กิจกรรมนี้ทุกชั่วโมงของการสอนนักเรียนจะได้รับไอติมที่มีสีแตกต่างกันเพื่อกระตุ้นการพูดของนักเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนได้คะแนนสูงสุด 16 คะแนนและต่ำสุด 2 คะแนน และนักเรียนทุกคนมีคะแนนหมายความว่านักเรียนทุกคนร้อยละ 100 มีโอกาสได้พูดแสดงความคิดเห็น (ตารางที่ 6 ภาคผนวก) และนักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ในทุกชั่วโมง ซึ่งการบันทึกสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจของตน ครูได้ทราบความเข้าใจและพัฒนาการของนักเรียนด้วยในขณะเดียวกัน จากข้อมูลที่ได้ครูสามารถบูรณาการกิจกรรมการสอนที่ชัดเจนเหมาะสมกับผู้เรียน กมลรัตน์ ฉิมพาลี (2554) ได้กล่าวไว้ว่าการออกแบบกิจกรรมที่เป็นไปอย่างสอดคล้องกับผู้เรียนจะช่วยในประมวลประสบการณ์เข้ามาออกแบบกิจกรรมได้

การสังเกตชั้นเรียนร่วมกัน (DO)

แผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน ผู้วิจัยนำเสนอในที่ประชุมคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชมวิดิทัศน์ภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการสังเกตการสอนในชั้นเรียนโดยอาจารย์ในกลุ่มสาระต่างๆ มาร่วมสังเกตการสอนจำนวน 4 ท่าน เป้าหมายของการสังเกต คือ การสังเกตกระบวนการคิดของนักเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2550 อ้างถึงใน เอื้อจิตร พัฒนจักร และคณะ, 2554) ที่ประชุมคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่นการใช้คำพูดที่จะให้ง่ายต่อความเข้าใจของผู้อ่าน การปฏิบัติในชั้นนี้เพื่อรับการสะท้อนและได้ข้อมูลย้อนกลับที่กว้างขวางและหลากหลายอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป การวางแผนในระยะเริ่มต้นใช้เวลา 1-2 เดือนก่อนที่จะนำไปสู่การใช้จริงในห้องเรียน กิจกรรมการวิพากษ์และเสนอแนะนี้เพื่อสร้างเจตคติการใจกว้าง เพื่อยอมรับการวิพากษ์เพื่อการเปลี่ยนแปลง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2550) กระบวนการศึกษาชั้นเรียนในชั้นการสังเกตการสอนที่มีจุดประสงค์การสังเกตกระบวนการคิดของนักเรียน จากการวิเคราะห์แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและการสังเกตชั้นเรียนของผู้วิจัย พบว่า

1) กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นฟังแล้วคิด : เป็นการเตรียมเข้าสู่บทเรียน นักเรียนฟังเพลงดอกไม้บานและทำท่าทางประกอบเพื่อฝึกสมาธิ นักเรียนร้องเพลงและทำท่าทางประกอบด้วยความตั้งใจ ทำกิจกรรมอย่างสงบเกิดสมาธิในการปฏิบัติ กิจกรรมฟังให้ดี คิดให้ดัง นักเรียนฟังคำคล้องจองแล้วให้คิดอย่างอิสระ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของคำคล้องจองได้ด้วยตนเอง ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของคำคล้องจองได้หลากหลายประเด็นและถูกต้องเป็นส่วนมาก ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 นักเรียนจับกลุ่มสนทนาถึงสิ่งที่ได้จากการฟังเรื่อง “เมืองไทยเมืองทอง” ตามกำหนดเวลา ในกิจกรรมการฟังนักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยครูผู้สอนไม่กำหนดกรอบความคิดให้ นักเรียนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ นักเรียนสามารถคิดด้วยตนเองได้ว่าลักษณะของคำคล้องจองมีลักษณะอย่างไร ทำให้นักเรียนเริ่มคิดอย่างเชื่อมโยงในชีวิตประจำวันกับการเรียนรู้คำคล้องจอง คະแนนกิจกรรมฟังให้ดี คิดให้ดัง (ฟังแล้วพูด คະแนนจากไม้อติမ်) นักเรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 6.08 (ตารางที่ 6 ภาคผนวก)

ขั้นตระหนักและสร้างจิตสำนึก ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 นักเรียนจัดกลุ่มได้เองตามข้อตกลง นักเรียนสามารถแยกแยะคำคล้องจองได้ด้วยตนเอง และบอกได้ว่าเมื่ออ่านคำคล้องจองรู้สึกถึงความไพเราะ ในกิจกรรมโยนหินถามทางนักเรียนสนุกมาก ซิงกันรับหิน(ตุ๊กตาผ้า) เพื่อจะได้เป็นผู้พูดแสดงความคิดเห็นของตน ในชั้นนี้นักเรียนคิดไตร่ตรองถึงสิ่งที่ได้รับตรงกับเป้าหมายที่ครูกำหนดไว้

2) การเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการฟัง การดู การพูดคุยกัน การรับประสบการณ์จากเพื่อน และจากการฝึกปฏิบัติ นักเรียนเรียนรู้คำคล้องจองได้จากการร่วมแสดงความคิดเห็น

ภายในกลุ่ม กิจกรรมกิจกรรมฟังให้ตี คิดให้ดัง กระตุ้นการพูดของนักเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนได้คะแนนสูงสุด 16 คะแนนและต่ำสุด 1 คะแนน ซึ่งนักเรียนทุกคนมีคะแนน หมายความว่านักเรียนทุกคนร้อยละ 100 มีโอกาสได้พูดแสดงความคิดเห็น (ตารางที่ 6 ภาคผนวก) อีกทั้งนักเรียนบอกประโยชน์จากเรื่องที่เรียนได้พบว่านักเรียนให้ความคิดเห็นทำให้รู้จักคำคล้องจองและได้ฝึกอ่านคำคล้องจอง มีความถี่รวมสูงสุดเท่ากับ 47 คิดเป็นลำดับที่ 1 นักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองมีก็พยางค์บ้าง มีความถี่รองลงมาเท่ากับ 44 คิดเป็นลำดับที่ 2 และนักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองเป็นคำที่มีความไพเราะ มีความถี่เท่ากับ 37 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) อีกทั้งการใช้เทคนิคเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ ทำให้นักเรียนที่ไม่ค่อยพูดมีพฤติกรรมเงียบๆ มีพฤติกรรมที่กล้าพูดมากขึ้น

3) การบรรลุเป้าหมายของบทเรียน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ คือบอก ยกตัวอย่าง สรุปความรู้ แยกแยะคำคล้องจอง และสะท้อนความคิดเห็นของตนจากสิ่งที่ได้เรียนในทุกชั่วโมง นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนด (Attitude) คือบอกถึงความไพเราะของคำคล้องจอง บทร้อยกรอง และบทร้องเล่นได้

4) ข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้สังเกตการสอน ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 หากมีเวลานักเรียนสามารถสร้างสรรค์งานได้อย่างสวยงาม ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 อาจเพิ่มกิจกรรมต่อยอด ด้วยการให้นักเรียนพูด เขียน หรือแต่งเรื่องสั้นๆเกี่ยวกับประสบการณ์ความมีน้ำใจตามเนื้อหาในบทร้องเล่นได้

การสะท้อนผลการเรียนร่วมกัน (SEE)

อาจารย์ผู้สังเกตการสอนให้ความเห็นว่านักเรียนมีความสงบ ตั้งใจเรียนและวิธีการทำให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้พูด คิดอย่างอิสระ การบันทึกสิ่งที่ได้เรียนเป็นเรื่องที่สะท้อนการสอนได้ดีว่าอาจารย์สามารถบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และในการประชุมสะท้อนผลการเรียนร่วมกัน คณาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้รับชมภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อคิดเพิ่มเติมในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาว่าการไม่ตีกรอบความคิดนักเรียน ครูควรพูดเน้นทวนคำพูดของนักเรียนที่ได้ประโยชน์แก่ผู้ฟังอีกครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพูดให้แก่นักเรียนคนอื่นๆ ให้ใช้คำสุภาพ สร้างแนวคิดที่เหมาะสมเป็นเชิงวิชาการ เห็นความเชื่อมโยงของเนื้อหาที่เรียนกับประสบการณ์ที่นักเรียนทราบและเป็นการแสดงให้นักเรียนเห็นว่าแนวทางเช่นนี้เป็นแนวทางที่เหมาะสม และในช่วงการคิดครูควรให้เวลานักเรียนเพิ่มเพื่อเน้นการคิดไตร่ตรอง ไม่สนับสนุนแนวทางที่ตะโกนแข่งกันตอบ นักเรียนต้องคิดทบทวนก่อนที่จะพูด ซึ่งที่ประชุมการสะท้อนผลก็มีความเห็นสอดคล้อง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่คณาจารย์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับจรรยาพร พรายมณี, 2550 กล่าวว่าชั้นกระบวนการอภิปรายและสะท้อนผลบทเรียน คณะผู้สังเกตทั้งหมดจะร่วมกันวิเคราะห์และประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สอนไปโดยใช้ข้อมูล

จากการบันทึกการสังเกตและวิดีโอ เพื่อร่วมกันหาแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาบทเรียนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์

จากการศึกษาชั้นเรียนดังกล่าวข้างต้น มีผลทำให้อาจารย์มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองให้ยอมรับบทบาทในการเป็นผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นการนิเทศในลักษณะกัลยาณมิตร มุ่งการสังเกตไปที่กระบวนการสอนซึ่งทำให้อาจารย์ผู้ถูกสังเกตมีความสบายใจมากขึ้น มีผลทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ได้รับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและทำให้ผู้อื่นเข้าใจการจัดการเรียนรู้ของตน นักเรียนได้รับกระบวนการจัดเรียนรู้ที่สอดคล้อง ในแง่ของพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนต่างๆของวิธีสอน การใช้คำพูด การเลือกสื่อ การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหา ระดับชั้นและประสบการณ์ของนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ จิราพร พรายมณี, 2550 และการศึกษาชั้นเรียนช่วยสร้างความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวเอง ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันของครูที่เข้าร่วมในกระบวนการการศึกษาชั้นเรียน ช่วยทำให้เกิดวิธีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2550 ดังนั้นการศึกษาชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพราะได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในความคิดของเพื่อนอาจารย์ด้วยกัน และทำให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง

1.2 ความคิดเห็นของอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียน

(Lesson Study) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและอาจารย์ผู้สังเกตการสอน พบว่า กลุ่มอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์การสอน 15 - 31 ปี อายุและประสบการณ์การทำงานมีผลต่อแนวคิดที่แตกต่างกันในเรื่องการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างแผนการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาต้องพัฒนากิจกรรมจิตตปัญญาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนแนวทางการศึกษาชั้นเรียน ในส่วนของการสร้างแผน ครูร่วมกันวางแผนการสอน โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และกระบวนการคิดของนักเรียน มีการประเมินผลบทเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ร่วมกันอภิปรายสะท้อนความคิดเกี่ยวกับบทเรียนและนำผลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ข้อจำกัดในด้านความเข้าใจในกระบวนการที่ปฏิบัติและด้านเวลาที่จะสร้างแผนร่วมกันได้อย่างครบถ้วน ทางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยจำเป็นต้องหาแนวทางปรับให้สมบูรณ์ต่อไป แต่การเริ่มต้นของอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ได้มาแลกเปลี่ยนแนวคิดประสบการณ์ร่วมกัน ได้พัฒนามุมมองของตน การเก็บประเด็นรายละเอียดของความคิดของนักเรียนควรต้องมีการกระทำซ้ำ ๆ มีการบันทึกจุดด้อย ปัญหาอย่างละเอียด การเรียนรู้กระบวนการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาวิชาชีพและการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีคุณภาพต่อไป และพบว่ากลุ่มอาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 10 ปี การนำการศึกษาชั้นเรียนมาใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นแนวทางที่ครูได้ศึกษาการคิดและพฤติกรรมของนักเรียน ทำให้รู้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้น ครูได้พัฒนาด้านตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าเหมาะสมกับ

นักเรียน การนำสภาพการจัดการเรียนการสอนมาวิเคราะห์และสะท้อนร่วมกันทำให้รู้แนวทางในการพัฒนา ได้ทำงานเป็นกลุ่ม มีการร่วมกันเสนอปัญหาที่พบเมื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และหาแนวทางร่วมกันในการแก้ปัญหาในการทำงานและการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับคุณมลินทร์ประสิทธิ์ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) : นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน จากการศึกษาพบว่า การใช้ การศึกษาชั้นเรียนในการพัฒนาวิชาชีพครูมีผลทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง และเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีต่อนักเรียน มีผลทำให้นักเรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ และเกิดกระบวนการคิดในขณะที่เรียนภาษาไทย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย มีความมั่นใจว่าการศึกษาชั้นเรียนเป็นโอกาสของการพัฒนาวิชาชีพ ได้ประสบการณ์ในการทำงานและวิธีการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

2. การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับประถม ตามแนวทาง 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ฟังแล้วคิด เป็นการเตรียมพร้อมในการเรียน (check in) โดยมีกิจกรรม “ฟัง ให้ดี คิดให้ ดัง” เพื่อการพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ (dialogue conversation) เป็นขั้นตอนที่ให้นักเรียน ฟังเพลง ”ดอกไม้บาน” จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Power point) ผู้วิจัยเริ่มจากการทำท่าทางประกอบให้ นักเรียนทำตามเสียงเพลงดอกไม้บาน ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 นักเรียนทำท่าทางประกอบด้วยตัวเอง นักเรียนมีความตั้งใจอย่างยิ่ง ชื่นนำในกิจกรรมนี้สามารถทำให้นักเรียนมีสมาธิ นักเรียนสงบนิ่งดีมากในทุก ชั่วโมง ซึ่งงานวิจัยของอารมย์ สนานภู (2551) ในเรื่องการพัฒนาสุขภาพด้านจิตตปัญญาพบว่านักศึกษาได้รับ ประโยชน์ของการทำสมาธิเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก มีความตั้งใจจะนั่งสมาธิเพิ่มขึ้น กิจกรรมการฟังคำ ฟังนิทาน ฟังบทร้องเล่นจากเพาเวอร์พอยต์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1 นักเรียนยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น อย่างไม่กว้างขวาง พูดเฉพาะในเนื้อหา ไม่มีการโยงไปสู่เรื่องต่างๆ หรือเรื่องอื่นๆ มีการจำกัดขอบเขตการพูดของตน ในแผนการจัดการเรียนรู้ต่อมา ครูแนะนำให้คิดและให้สามารถพูดแสดงความคิดเห็นได้ในสิ่งที่ตนสังเกตเห็น ในสิ่งที่เข้าใจและคิดได้โดยใช้ถ้อยคำสุภาพได้อย่างอิสระ นักเรียนจึงกล้าที่จะพูดในสิ่งที่ตนคิดเห็นและสามารถ พูดเชื่อมโยงไปถึงสิ่งอื่นๆ ได้ดีขึ้น ในแผนการจัดการเรียนรู้ต่อมา นักเรียนมีความกระตือรือร้น อยากแสดงความคิดเห็นและร่วมมือในกิจกรรมดีมาก โดยเฉพาะในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 – 5 ครูให้นักเรียนทำท่าทาง ประกอบเพลงที่ให้นักเรียนร้องในใจไม่ออกเสียง นักเรียนปฏิบัติเองได้โดยสงบ การใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น บัตรคำ นิทาน บทร้องเล่นจากเพาเวอร์พอยต์ที่มีรูปแบบหลากหลาย เช่นนิทานในเพาเวอร์พอยต์ที่พลิก หน้ากระดาษ (E-Book) เสมือนเปิดพลิกเอง กระตุ้นความสนใจของนักเรียนช่วยให้นักเรียนมีความคิด จินตนาการมากขึ้น กิจกรรมช่วงนี้ช่วยให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งอ่อนน้อมต่อสิ่งรอบตัว ให้ความมั่นใจใคร่ครวญ

ในสิ่งที่จะทำให้ สอดคล้องกับแนวคิดสุมิน อมรวีวัฒน์ (2552) ที่ว่าแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาด้านในให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสรรพสิ่ง เกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆมาประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างสมดุล

ในช่วงกิจกรรมฟังให้ดี คิดให้ดัง ในช่วงหลังจากการฟัง ควรมีเวลาให้นักเรียนคิดไตร่ตรองสักระยะหนึ่ง เพราะนักเรียนที่เข้าใจแล้วส่วนมาก อยากรจะรีบตอบ ผู้วิจัยต้องการฝึกให้นักเรียนนั่งคิดก่อนพูด เรียบเรียงถ้อยคำให้พูดได้ตรงกับสิ่งที่คิด ลำดับสิ่งที่พูดและคิดว่าสิ่งที่พูดเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพื่อให้ นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างไตร่ตรอง ผู้วิจัยจึงพยายามให้มีเวลาให้นักเรียนคิดไตร่ตรองมากขึ้น นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ โดยนักเรียนทุกคนมีโอกาสพูดถึงร้อยละ 100 นักเรียนคนใดขึ้นพูดแสดงความคิดเห็นจะได้รับไม้สัต่างๆตามลักษณะสาระของเรื่องที่พูด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดอย่างใคร่ครวญก่อนพูด ซึ่งนักเรียนทำคะแนนสูงสุด 16 คะแนนและทำคะแนนต่ำสุดได้ 2 คะแนน (ตารางที่ 6 ภาคผนวก)

2.2 ชั้นตระหนักและสร้างจิตสำนึก เพื่อพัฒนาการตระหนักรู้และเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ และกิจกรรมที่หลากหลาย การสะท้อนความคิด (reflection), การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง (check out) และการจดบันทึก (journaling) การเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการและกิจกรรมหลากหลายที่กระตุ้นให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มและมีเป้าหมายเพื่อปูพื้นฐานให้ลึกซึ้งและให้เกิดสำนึกในสิ่งที่เรียน สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ (2554) กล่าวว่าจิตตปัญญาเป็นแนวคิดที่สามารถออกแบบกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ กิจกรรมที่จัดในช่วงนี้ เช่นกิจกรรมโยนหินถามทาง กิจกรรมการฟังจากสื่อต่างๆ การพูดแสดงการสะท้อนสิ่งที่เรียน การเขียนในรูปแบบต่างๆ การเรียนรู้ถึงความสำคัญ, ประโยชน์จากบทร้อยกรองและบทร้องเล่นและนำไปใช้ได้อย่างไร เพื่อสร้างพื้นฐานให้ลึกซึ้งและเกิดจิตสำนึกต่อสิ่งที่เรียนรู้โดยการแสดงความคิดเห็นและจดบันทึกในรูปของแผนผังความคิด และแนวคิดของจุมพล พลภูภัทรชีวิน (2552) ที่สรุปว่าจิตตปัญญาศึกษาเน้นให้ความสำคัญการพัฒนาความตระหนักรู้และการเรียนรู้มิติด้านใน (อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด) ของตนเอง

กิจกรรมเน้น ย้ำ ซ้ำทวนเพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนด้วยตนเองและสร้างจิตสำนึก (ฟัง คิด พูด ปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม ทำใบงาน) กิจกรรมที่นักเรียนทำได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน นักเรียนได้ฟังและเรียนรู้ความเข้าใจจากเพื่อน นักเรียนได้ร่วมถก ร่วมสร้างความเข้าใจในประเด็นที่กำหนด ประสบการณ์ความไพเราะจากบทร้องเล่น รวมทั้งเรียนรู้ความสำคัญและประโยชน์ของคำคล้องจอง กิจกรรมต่างๆก่อกำเนิดนักเรียนเกิดการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดจิตตปัญญาที่ว่าทำให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบจากการทำกิจกรรมของตนและจากการดูผลงานของกลุ่มเพื่อน (กมลรัตน์ นิมพาลี, 2554)

ซึ่งในแต่ละกิจกรรมนักเรียนมีความตั้งใจในการฟัง ได้กระบวนการคิดและการปฏิบัติงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี นักเรียนเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ นักเรียนร่วมมือกันอย่างกระตือรือร้น สนุกสนานพูดคุยแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆได้อย่างหลากหลาย ผู้ที่เข้าใจก่อนได้ถ่ายทอดความรู้และความรู้สึกจากสิ่งที่ได้ฟัง ได้อ่านให้เพื่อนฟัง นักเรียนส่วนมากจับประเด็นได้ดี แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาพูดในสิ่งที่ได้จากการฟัง อ่าน และนักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถทำงานได้ดีขึ้นเป็นลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวดี สุวรรณาคะ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาศึกษา พบว่านักศึกษาเกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีความสนุกสนานและมีความสุขระหว่างเรียน

ในช่วงท้ายของจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั่วโมงนอกจากมีกิจกรรมกลุ่ม มีการทำงานย่อยหัวข้อเรื่องที่เรียนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจแล้ว ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุป “สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้” ทุกครั้งในแต่ละทำกิจกรรมของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าทำให้รู้จักคำคล้องจองและได้ฝึกอ่านคำคล้องจอง มีความถี่รวมสูงสุดเท่ากับ 47 คิดเป็นลำดับที่ 1 นักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองมีที่พยางค์บ้าง มีความถี่รองลงมาเท่ากับ 44 คิดเป็นลำดับที่ 2 และนักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองเป็นคำที่มีความไพเราะ มีความถี่เท่ากับ 37 ตามลำดับ (ตารางที่ 2) ความคิดเห็นของนักเรียนแสดงให้เห็นว่านักเรียนทราบถึงความสำคัญและทราบถึงประโยชน์ของสิ่งที่เรียน เกิดจิตสำนึกต่อสิ่งที่เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการเกิดจิตสำนึกในงานวิจัยของธรินันท์ มีสา (2553) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองและเกิดจิตสำนึก โดยมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติมีความโน้มเอียงทางความคิด ความรู้สึกในทางที่ดีงาม ทำให้เกิดความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตน

2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการสัมภาษณ์

นักเรียนโดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด พบว่ากิจกรรมกลุ่ม ช่วยทำให้เกิดการดูแลกัน ได้ช่วยกันคิด มีความสามัคคี ช่วยทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ได้ช่วยกันทำงาน ชอบทำงานกลุ่ม ชอบช่วงเวลาที่ใช้ความคิดทำให้ได้ใช้ความคิดมากขึ้น และใช้สมองให้เป็นประโยชน์ ได้รู้ความคิดคนอื่นมากมาย การเรียนการสอน ได้ตอบคำถาม การพูดสามารถพูดแสดงความคิดอิสระตามที่คิดได้ และพูดได้ง่ายๆทำให้กล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ กิจกรรมที่ทำสนุกเพลิดเพลิน มีความรู้มากขึ้น อยากให้มีช่วงเวลากการฟังและคิดมากขึ้นเพราะจะได้ความรู้จากเพื่อนมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวทางจิตตปัญญาที่พัฒนานักเรียนให้เรียนรู้สู่การเข้าใจ การยอมรับและเคารพในตนเองและผู้อื่น (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2552) และสอดคล้องกับศิริภาณี อิ่มน้ำขาวและคณะ (2553) ทำการศึกษาผลการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ ผลการบูรณาการกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาในการฝึกภาคปฏิบัติพบว่า กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาช่วยลดความวิตกกังวล ความเครียดของนักศึกษา การได้บอกเล่าเรื่องราวของตนเองช่วยให้เกิดการระบาย รู้จัก

วิเคราะห์ตนเองและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น รู้สึกถึงความไว้วางใจ ความรู้สึกผูกพัน คิดและมองด้านบวกมากขึ้น เกิดกำลังใจ

ช่วงเวลาฟังเพลงดอกไม้บานและทำท่าทางทำให้จิตใจสงบก่อนเรียน ทำให้เรียนแล้วมีความสุข ไม่หงุดหงิด เวลาเรียนไม่มีใครคุยกัน คนที่ไม่ทำก็จะเรียนไม่ค่อยดี ทำให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น ทำให้กล้าแสดงออก ทำให้มีสมาธิในการเรียนวิชาอื่นๆด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของชนัท ธาตุทอง (2552) ที่ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญา พบว่าผู้เรียนมีช่วยลดความวิตกกังวล ความเครียด การได้บอกเล่าเรื่องราวของตนเองช่วยให้เกิดการระบาย รู้จักวิเคราะห์ตนเองและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น รู้สึกไว้วางใจอาจารย์ ความรู้สึกผูกพัน คิดและมองด้านบวกมากขึ้น เกิดกำลังใจ และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในระดับมากและสอดคล้องกับงานของเยาวดี สุวรรณนาคะ (2552) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาศึกษา พบว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และแนวคิดไปใช้ในการทำงานเป็นทีมและในชีวิตประจำวันได้ เกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีความสนุกสนานและมีความสุขระหว่างเรียน

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่องคำคล้องจอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการวัด – ประเมินผลนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมฟังให้ตี คิดให้ดัง กิจกรรมนี้นักเรียนจะได้รับไอติมที่มีสีแตกต่างกัน นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการพูดและฟังเพื่อนอย่างใคร่ครวญ โดยนักเรียนทุกคนมีโอกาสดูถึงร้อยละ 100 นักเรียนคนใดขึ้นพูดแสดงความคิดเห็นจะได้รับไอติมสีต่างๆตามลักษณะสาระของเรื่องที่พูด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดอย่างใคร่ครวญก่อนพูด ซึ่งนักเรียนทำคะแนนสูงสุด 16 คะแนนและทำคะแนนต่ำสุดได้ 1 คะแนน (ตารางที่ 6 ภาคผนวก) ในงานวิจัยของชนัท ธาตุทอง (2552) ได้ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญา ก็พบว่าผู้เรียนมีทักษะทางปัญญาสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริณี อิ่มน้ำข้าว และคณะ (2553) ที่ทำการศึกษาผลการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ พบว่า กิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาช่วยให้รู้จักวิเคราะห์ตนเองและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น คิดและมองด้านบวกมากขึ้น เกิดกำลังใจและพร้อมสำหรับการต่อสู้เพื่อให้การฝึกภาคปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยการประเมินตนเองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น 100 %

กิจกรรมการสะท้อนความคิด, การทบทวนความรู้ด้วยตนเอง และการจดบันทึก เป็นกิจกรรมกลุ่มที่สร้างความรู้เน้น ย้ำ ซ้ำทวน มีการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้ค่าเฉลี่ยของกิจกรรมกลุ่มเท่ากับ 8.88 และทำงานในใบงานทบทวนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการวัด – ประเมินผลในแต่ละชั่วโมง โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.57 (ตารางที่ 3 - 4 ภาคผนวก) การสะท้อนความคิด และผลจากสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ในท้ายของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่าทำให้รู้จักคำคล้องจองและได้ฝึกอ่านคำคล้องจอง จำนวน 47 ความคิดเห็น นักเรียนรู้ว่าคำคล้องจองมีกี่พยางค์บ้าง จำนวน 44 ความคิดเห็น และนักเรียนทราบว่าคำคล้องจองเป็นคำที่มีความไพเราะ จำนวน 37 ความคิดเห็นตามลำดับ (ตารางที่ 2)

3.2 การทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลคะแนนของนักเรียนจากการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยได้คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 7.70 และได้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 9.41 คิดเป็นร้อยละ 94.10 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 37 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 (ตารางที่ 1) ด้วยสาเหตุจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ กิจกรรมดอกไม้บาน กิจกรรมฟังให้ดี คิดให้ดัง กิจกรรมแผนผังความคิด กิจกรรมตระหนักและสร้างจิตสำนึก เกมโยนหินถามทาง กิจกรรมเสริมการอ่าน (กลอนสี่) การพูด การฟังคำคล้องจอง, บทร้อยกรอง, บทร้องเล่น การเขียน การอ่าน การเรียนรู้ด้วยตนเองและแผนภูมิความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ซึ่งเกิดผลต่อนักเรียนคือนักเรียนมีความเข้าใจแนวคิดเรื่องคำคล้องจองแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาศึกษา และวิธีการประยุกต์ใช้ใช้ชีวิตประจำวัน เข้าใจพฤติกรรมตนเอง วิถีคิดและการตอบสนองของเพื่อน สามารถทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี เข้าใจและมีสติมากขึ้น มีความรู้และเข้าใจแนวคิดของผู้อื่น เกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีความสนุกสนานและมีความสุขระหว่างเรียน ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างยิ่ง เป็นไปอย่างสอดคล้องกับงานของ อรอนงค์ แจ่มผล (2552) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ภายในตนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาเกิดผลการเรียนรู้ภายในตน คือสามารถเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ภายนอกผ่านกิจกรรมและกระบวนการ เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและแนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเอง และใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด และแนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเองและผู้อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของอิรนันท์ มีสา (2553) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 96 และนักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. กิจกรรมฟังให้ดี คิดให้ดัง ช่วงการฟังควรมีเวลาให้นักเรียนคิดไตร่ตรอง เพราะนักเรียนที่เข้าใจแล้วส่วนมากรีบตอบ ควรฝึกให้นักเรียนนิ่งคิดก่อนพูด เรียบเรียงถ้อยคำให้พูดได้ตรงกับสิ่งที่คิด ลำดับสิ่งที่จะพูด และคิดด้วยว่าสิ่งที่พูดเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างไตร่ตรองมากขึ้น

2. การพัฒนาวิชาชีพครูสามารถทำได้โดยการศึกษาชั้นเรียน เพราะมีขั้นตอนของการนิเทศการสอน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันระดมสมอง รวมถึงการสะท้อนกระบวนการคิดที่นักเรียนจะได้รับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนการสอนของครูได้เป็นอย่างดี

3. การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการเลือกวิธีสอนมีความสำคัญที่ครูต้องเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวิธีสอน และควรมีระยะพักบ่มให้ครูเกิดความชำนาญ ลึกซึ้งในวิธีสอนนั้นๆ

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ ฉิมพาลี. (2554). **จิตตปัญญาหนทางการศึกษาเพื่อองค์กรรวม**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.sahavicha.com>. (วันที่ค้นข้อมูล : 13 กันยายน 2554).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **หนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้น**

ประถมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ:

องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ. (2554). **การนำจิตตปัญญาไปใช้ในการเรียนการสอน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.km.reru.ac.th/?p=1265>. (วันที่ค้นข้อมูล : 13 กันยายน 2554).

ฉันท ชาติทอง. (2552). **การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา**

เพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

จิราพร พรายมณี .(2550). **ขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน Lesson Study**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.learners.in.th/blog/jira/59556>. (วันที่ค้นข้อมูล : 20 กันยายน 2554).

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2552, 31 มกราคม). **ปฏิรูปการศึกษาครั้งใหม่ ขอหัวใจให้จิตตปัญญาศึกษา**. มติชนรายวัน คอลัมน์จิตวิวัฒน์, หน้า 9.

ทิพย์สุดา ปรีดาพันธุ์ .(2554). **ระจกสะท้อนปัญญาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา**

ศึกษา. สถาบันจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.km.reru.ac.th/?p=1303>. (วันที่ค้นข้อมูล : 6 กันยายน 2554).

ธีรนนท์ มีสา. (2553). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นฤมล อเนกวิทย์. (2552). การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2552). การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) : นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นุชนาฏ ม่วงมูลตรี และคณะ . (2549). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 ด้วยวิธี LESSON STUDY APPROACH กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่6โดยใช้นวัตกรรมแบบ OPEN APPROACH. วารสารนวัตกรรมการเรียนการสอน. สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ และวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปตท. (2552,มกราคม – มีนาคม). จิตตปัญญาศึกษาเพื่อการศึกษาศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์
Contemplative education : education for human development. วารสารสื่อพลัง. 17 (1), 42 – 48.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ .(2550). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนเพื่อการพัฒนา
เครือข่ายครุคณิตศาสตร์. รายงานงานวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เยาวดี สุวรรณนาคะ. (2552). การพัฒนาการดูแลแบบองค์รวมด้วยจิตตปัญญาศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่
ของการศึกษาพยาบาล. รายงานการวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรินทร์ สถาบันพระบรม
ราชชนก.

วิบูลย์ แมนสถิตย์. (2550). การสอนวิธีเปิดและการวิจัยบทเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางคณิตศาสตร์
นักเรียน (Open Approach & Lesson Study). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.wiboonman.blogspot.com/2010/05/openapproachlesson-study.html>.

(วันที่ค้นข้อมูล : 5 กุมภาพันธ์ 2555).

- ศิริธานี อิ่มน้ำขาวและคณะ. (2553). ผลการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการการพยาบาล
บุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 : กรณีศึกษาหอผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลโสธร. รายงานการวิจัย
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- สุดใจ บุญอารีย์และคณะ. (2553). โครงการเพิ่มขีดความสามารถของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี สู่การเป็นสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. “การ
ประชุมสัมมนาทางวิชาการราชภัฏวิชาการเฉลิมพระเกียรติและสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ” เมื่อ
วันที่ 19 สิงหาคม 2553. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2552). *หาทางออกให้สังคมไทย. การประชุม “โครงการเพิ่มขีดความสามารถของคณะครุ
ศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สู่การเป็นสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์”
เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2552. กรุงเทพมหานคร : โรงแรมใบหยกสกาย.*
- สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์. (2552). *จิตตปัญญาศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.ปีที่ 3
ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค.2552)*
- เสน่ห์ เสาวพันธ์. (2554). *การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษา โรงเรียนปทุมรัตน์
พิทยาคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการจัดการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- อารมย์ สนานภู. (2551). *การวิจัยและพัฒนาสุขภาพด้านจิตตปัญญาสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
หมู่บ้านจอมบึง. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง คณะครุศาสตร์ ราชบุรี.*
- เอื้อจิตร พัฒนจักร และคณะ.(2554). *การศึกษาการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนใน
กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ใช้การศึกษาค้นเรียน (Lesson Study). รายงานงานวิจัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- Prof. Patsy Wang-Iverson. (2011). *Lesson Study. การอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง Lesson Study
วันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2554. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*